

VOORLOPIG VERSLAG van de Bijzondere Commissie voor de herziening van het Burgerlijk Wetboek, omtrent het ontwerp van wet houdende vervanging van het eerste boek van het Burgerlijk Wetboek door Boek 1 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek en, in verband daarmee, wijziging van dit boek en de overige boeken van het Burgerlijk Wetboek, het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, het Wetboek van Strafrecht, het Wetboek van Strafvordering en andere wetten, alsmede vaststelling van overgangsbepalingen (Invoeringswet Boek 1 nieuw B.W.).

De overweging van dit ontwerp van wet heeft geleid tot het volgende.

De commissie kon zich algemeen verenigen met hetgeen door de Regering is medegedeeld in het inleidend gedeelte van de memorie van toelichting op het onderhavige ontwerp van wet. Met name vond instemming, dat dit ontwerp slechts een beperkte strekking heeft en, enkele uitzonderingen daargelaten, niet beoogt een heroverweging aan de orde te stellen van de materie, welke is geregeld bij de wetten van 11 december 1958, *Stb.* 590 en 591.

De leden der commissie, die ook aan de vaststelling van het voorlopig verslag inzake de ontwerpen van wet 3767 en 3768 hadden medegewerkt, spraken er hun voldoening over uit, dat met de in dat verslag gemaakte opmerkingen, voor zover deze hadden geleid tot de toezegging van de Minister, dat bij het ontwerp-Invoeringswet aan die opmerkingen aandacht zou worden besteed, rekening is gehouden.

Na bestudering van de afzonderlijke bepalingen van het ontwerp, zoals dit aan deze Kamer ter overweging is voorgelegd, kon de commissie met voldoening constateren, dat zij zich in het algemeen zeer wel met die bepalingen kon verenigen. Dat niettemin de leden der commissie enkele onderdelen van de voorgestelde regeling aan de orde wilden stellen, kon niet afdoen aan de algemene waardering voor de inhoud van het ontwerp en voor de op dat ontwerp tijdens de behandeling door de Tweede Kamer gegeven toelichtingen.

Hoofdstuk 1, Artikel V

De commissie kon zich in meerderheid verenigen met de in het voorgestelde artikel 1.5.1.4 opgenomen regeling met betrekking tot het zgn. treurjaar. Deze meerderheid achtte het juist, dat deze bepaling in alle gevallen, waarin weinig of geen gevaar bestaat dat tijdens het latere huwelijk van de vrouw een kind ter wereld wordt gebracht, dat nog door de echtgenoot uit het voorgaande huwelijk is verwekt, aan de vrouw de vrijheid geeft om terstond na de ontbinding van het huwelijk te hertrouwen. Bij de ontbinding van het huwelijk door de dood bestaat inderdaad meer kans, dat kroostverwarring zal kunnen optreden dan bij ontbinding door echtscheiding; daarom achtte bedoelde meerderheid het ook juist het treurjaar voor het geval van ontbinding door dood in beginsel te handhaven.

Echter gingen in de commissie ook stemmen op voor schrapping van het artikel. Betoogd werd, dat de overgrote meerderheid van de gevallen, waarin artikel 1.5.1.4 toepassing kan vinden, gevormd wordt door die, waarin bij de ontbinding van het huwelijk de vrouw in verwachting is van een kind, dat verwekt is hetzij door de man, met wie zij gehuwd was, hetzij door de man, met wie zij wenst te hertrouwen. Bij de ontbinding van het huwelijk door de dood zal de laatstbedoelde categorie van gevallen zeer beperkt zijn. Het kan nu gevoeglijk aan de prudentie van de vrouw, wier streven doorgaans toch zal zijn het kind de status van wettig kind van zijn biologische vader te verschaffen, worden overgelaten om het tijdstip van haar hertrouwen, vóór of na de bevalling, in het belang van het kind te kiezen. Het is niet juist om voor de enkele gevallen, waarin die keuze — al dan niet uit berekening — onjuist wordt gedaan en dus inderdaad confusio sanguinis optreedt, een veel grotere categorie van weduwen te verplichten het treurjaar in acht te nemen.

De leden, die zich voor schrapping van het artikel hadden verklaard, zouden gaarne het nadere oordeel van de Minister hieromtrent vernemen.

Hoofdstuk 1, Artikel VI, sub B

In de commissie werd de vraag gesteld wat in artikel 1.6.4, lid 1, wordt verstaan onder het begrip „inkomen”. Moet, ter bepaling van de evenredigheid waarin de kosten der huishouding ten laste van de eigen vermogens der echtgenoten komen, indien het gemeenschapsvermogen ontoereikend is, worden uitgegaan van het jaarkomen van de respectieve echtgenoten, of dient telkenmale wanneer de kosten der huishouding moeten worden voldaan rekening te worden gehouden met de inkomenspositie der echtgenoten op dat ogenblik? Indien de echtelieden, bijvoorbeeld wanneer zij beiden of één van beiden een beroep of bedrijf uitoefenen, sterk wisselende inkomens hebben — vaak nog verschillend van herkomst — kunnen de ene en de andere wijze van vaststelling van de evenredigheid tot zeer verschillende resultaten voeren. Vooral bij gezinnen met een laag gezinsinkomen zal men niet met verrekening kunnen wachten tot de totale jaarkomens bekend zijn.

Gaarne zou men hieromtrent de zienswijze van de Minister vernemen.

Hoofdstuk 1, Artikel VI, sub C

Door enkele leden werd in verband met het in dit onderdeel opgenomen artikel 1.6.5 de vraag gesteld of het, nu de man niet langer het hoofd van de echtvereniging zal zijn, niet méér in overeenstemming met dat statusverlies zou zijn, indien het tweede lid van bedoeld artikel niet langer de last van het verschaffen van huishoudgeld uitsluitend op de man zou leggen. Het kwam deze leden voor, dat die last op beide echtelieden wederkerig behoorde te worden gelegd; niet zelden moet tegenwoordig de vrouw als de eigenlijke kostwinner in het gezin worden beschouwd. Deze leden betreurden het, dat het door de heer Wierenga te dier zake ingediende amendement (Bijlagen *Handelingen*-Tweede Kamer, zitting 1965-1966, nr. 8436, stuk nr. 24, sub II) niet in stemming is gekomen. Zij achtten de motivering, waarmede de Minister zich tegen het amendement gekeerd had (*Handelingen*-Tweede Kamer, 1968-1969, blzz. 181-184 en 194) niet sterk. Ten eerste meenden zij, dat het geval, dat de vrouw de kostwinner is, zich vaker voordoet dan de bewindsman blijkens zijn rede veronderstelde, zodat het alleszins aanvaardbaar zou zijn de regeling van het onderhavige artikel aan die situatie aan te passen. Ten tweede betwijfelden zij of het duidelijke voorschrift van artikel 1.6.5, lid 2, wel aan de rechter veroorlooft terug te vallen op de regel van artikel 1.6.5, dat de echtgenoten over en weer verplicht zijn elkander het nodige te verschaffen, indien de man geen inkomsten heeft doch de vrouw wel. Er is ten slotte ook een verschil in beide regels: artikel 1.6.1 ziet op de verplichting van de echtgenoten jegens elkander, doch artikel 1.6.5 ziet op de verplichting van de man jegens „de huishouding”, dat wil zeggen het gezin als totaliteit.

De hier sprekende leden zagen met belangstelling het antwoord van de Minister tegemoet.

Hoofdstuk 1, Artikel VII, sub C

De commissie betreurde het, dat het amendement van de heer Van Schaik (Bijlagen *Handelingen* — Tweede Kamer, zitting 1965-1966, nr. 8436, stuk nr. 20), ertoe strekkende om in artikel 1.7.2.1a, lid 1, het woord „medewerking” te vervangen door „toestemming”, door de voorsteller was ingetrokken. Zoals het artikel thans luidt, is het gevolg van een handeling, welke in strijd met de bestuursregeling van het ontwerp is verricht en niet is vernietigd door de andere echtgenoot, dat zij voor het risico van die andere echtgenoot kan komen? De commissie haalde met instemming mr. M. A. Kakebeeke-van der Put (N.J.B. 1966, blz. 234) aan. Deze schrijfster citeert eerst de memorie van toelichting (blz. 11), welk citaat als volgt luidt: „Voor een rechtshandeling van zakenrechtelijke aard, zoals overdracht, vestiging van een beperkt recht en afstand, betekent dit dat zij jegens de wederpartij en jegens derden, geacht wordt door de bevoegde echtgenoot of de tezamen bevoegde echtgenoten te zijn verricht. Voor een tot overdracht van een bepaald goed der gemeenschap verplichtende overeenkomst betekent het dat de overeenkomst wordt geacht door de andere echtgenoot te zijn aangegaan, zodat de wederpartij hem tot levering en eventueel tot schadevergoeding wegens niet-nakoming kan aanspreken en zowel op zijn privégoed, indien hij dat heeft, als op de goederen der gemeenschap kan verhalen, alsmede dat de verbintenissen in de gemeenschap vallen. Heeft de handelende echtgenoot de overeenkomst niet uitsluitend op naam van de andere echtgenoot, dus op eigen naam of mede op eigen naam aangegaan, dan is ook hijzelf schuldenaar en dienovereenkomstig aansprakelijk.”

Dan gaat de schrijfster voort: „De onbillijkheid, zo lijkt mij, springt als het ware uit de hier aangehaalde woorden naar voren. Onbillijk, doch tevens onlogisch, niet passend in het systeem van de wet zijn de hier genoemde gevolgen. Stel b.v. dat de man een koopovereenkomst sluit over een privégoed van de vrouw, een goed dus, waarin hij in geen enkel opzicht is gerechtigd, dan zal hij en hij alleen, aansprakelijk zijn voor alle gevolgen voortvloeiend uit die overeenkomst en zal zijn privévermogen dienen als verhaalsobject (naast de goederen van de gemeenschap) voor een eventuele vordering tot schadevergoeding. Betreft het daarentegen een gemeenschapsgoed staande onder het bestuur van zijn vrouw, een goed waarin hij voor 50 pct. is gerechtigd, dan is volgens de voorgestelde regeling zijn vrouw aansprakelijk. Werkt de vrouw in feite mee aan een rechtshandeling betreffende een onder haar bestuur staand gemeenschapsgoed, zodat beide echtgenoten partij zijn aan de overeenkomst, dan zijn beiden voor de helft aansprakelijk. Wil echter de vrouw de overeenkomst absoluut niet, doch is haar de bevoegdheid ontnomen om haar te vernietigen, dan is zij, indien op haar naam is gehandeld, voor 100 pct. aansprakelijk! Weliswaar kan worden aangevoerd dat toch het gemeenschapsactief in de eerste plaats als verhaalsobject dient maar dit neemt niet weg dat de vrouw het in haar privévermogen zal voelen indien de gemeenschap niet toereikend is en dat ook na de ontbinding van de gemeenschap deze schuld(en) wordt (of worden) beschouwd als van haar kant in de gemeenschap gevallen, derhalve schulden waarvoor zij ook na ontbinding voor 100 pct. aansprakelijk blijft terwijl haar man voor 50 pct. aansprakelijk wordt.”

De commissie onderschreef dit betoog ten volle; zij was door het door de Minister bij de openbare behandeling van het ontwerp in de Tweede Kamer (*Handelingen* — Tweede Kamer, 1968-1969, blz. 156) niet overtuigd geworden. Het moge zo zijn dat de „andere”, bestuursbevoegde, echtgenoot een zekere bescherming geniet, doordat hij de onbevoegdheid verrichte rechtshandeling kan vernietigen, doch deze bescherming is in vele gevallen meer schijn dan werkelijkheid. Immers blijft die echtgenoot onbeschermd en kan hij de rechtshandeling niet vernietigen, indien de derde met wie de handeling is verricht, te goeder trouw is, terwijl ook rechten van derden te goeder

trouw, om baat verkregen, worden geëerbiedigd. De commissie meende dat door het gebruik van het woord „toestemming” de verdergaande bescherming zou worden gegeven, waarop naar hun mening de ene echtgenoot jegens de andere recht had. Gaarne vernam de commissie, of het inzicht van de Minister ongewijzigd was gebleven.

Hoofdstuk 1, Artikel VIII

Met betrekking tot dit onderdeel wilde een aantal leden der commissie zich gaarne door de Minister zien voorgelicht met betrekking tot de vraag, welke verschillen er nog bestaan tussen enerzijds de gemeenschap van winst en verlies en anderzijds de gemeenschap van vruchten en inkomsten. Het wilde deze leden voorkomen, dat de beide beperkte gemeenschappen in zo hoge mate overeenkwamen, dat men zich kon afvragen met welke zin de gemeenschap van vruchten en inkomsten weer naast die van winst en verlies was ingevoegd, of waarom niet, indachtig de door de Minister in de memorie van antwoord (stuk nr. 5, blz. 15) genoemde percentages, de gemeenschap van winst en verlies door die van vruchten en inkomsten is vervangen.

Hoofdstuk 1, Artikel VIII, ad art. 1.8.7c

In de thans voorgestelde redactie bepaalt artikel 1.8.7c onder meer, dat goederen, welke de echtgenoten tijdens het bestaan van een gemeenschap van vruchten en inkomsten hebben verkregen uit anderen hoofde dan door erfopvolging, making of gift, buiten die gemeenschap vallen, indien zij zijn verkregen tegen een contraprestatie, die „ter gelegenheid van de verkrijging” geheel uit de eigen goederen van de verkrijgende echtgenoot is voldaan. Een deel van de commissie kon zich niet verenigen met de invoeging van de tussen aanhalingstekens geplaatste woorden, welke invoeging het gevolg is van de aanneming van een amendement van de heer Wierenga (Bijlagen *Handelingen* – Tweede Kamer, zitting 1965–1966, 8436, stuk nr. 24, sub VIII; *Handelingen* – Tweede Kamer, 1968–1969, blzz. 91 e.v., 157, 185 e.v. en 198). De hier aan het woord zijnde leden merkten op, dat het amendement in hoofdzaak werd gemotiveerd met het betoog, dat indien de aangehaalde woorden in het artikel zouden ontbreken het gevolg zou zijn, dat een door een der echtgenoten, bijvoorbeeld door koop, verkregen goed in de huwelijksgemeenschap zou blijven zolang de verschuldigde tegenprestatie niet geheel uit eigen middelen van de koper zou zijn voldaan, doch, zodra voldoening aldus heeft plaatsgehad, als het ware uit het gemeenschapsvermogen „weg zou zweven” naar het privévermogen van de koper-echtgenoot. Op die wijze zou aan de gemeenschapscrediteuren een verhaalsobject ontgaan, terwijl bovendien tussen de echtgenoten intern het effect van een vermogensverschuiwing zou kunnen optreden, bijvoorbeeld indien het betrokken goed na verloop van tijd in waarde is gestegen.

De leden, die deze kwestie aan de orde hadden gesteld, vreesden dat de Tweede Kamer bij het aannemen van het hier bedoelde amendement een middel had gekozen, dat erger is dan de kwaal waartegen het wordt aangewend. Toegegeven kon worden, dat in het systeem van het amendement reeds bij de aanvang, nl. bij of ter gelegenheid van de verkrijging van een goed, zal komen vast te staan of het in de gemeenschap van vruchten en inkomsten valt of niet. Doch niet toegegeven kon worden, dat daardoor het probleem van de, door de voorsteller van het amendement zo onwenselijk geachte „zwevende eigendom” terzijde gesteld zou zijn. Immers zal het zich zeer vaak voordoen, dat waardevolle goederen tijdens het huwelijk worden vernieuwd of vervangen, nadat zij door een der echtgenoten zijn aangebracht en dus privé zijn gebleven. De Minister heeft in zijn rede het voorbeeld genoemd van de tot het privévermogen van de man behorende echtelijke woning. Dit voorbeeld had de hier aan het woord zijnde leden zeer aangesproken; er zijn trouwens nog wel andere voorbeelden te noemen. Indien het niet mogelijk is de nieuwe echtelijke woning (of het andere vervangende goed) te bekostigen uit de op-

brenst van het oude, zal steeds met geld van de gemeenschap of van derden – waaruit dan weer een schuld voor de gemeenschap voortvloeit – moeten worden bijgesprongen. Zulks zal dan tot gevolg hebben dat een „waarde” (het betreft niet hetzelfde goed), welke tot dan toe zich bevond in het privévermogen van een echtgenoot, wegvloeit naar de gemeenschap, ook al heeft wellicht die echtgenoot het grootste deel, maar niet alles, van de contraprestatie privé gedragen. Dit kwam de hier sprekende leden onbillijk en ongewenst voor. Zij meenden, mét de Minister in zijn eerderbedoelde rede, dat de mogelijkheid om het goed te financieren met een hypotheek, welke krachtens beding uitsluitend op het verbonden privégoed zou kunnen worden verhaald, niet een werkelijke mogelijkheid is om het vervangende goed privé te houden, omdat geen geldschietter deze beperking van zijn verhaalsmogelijkheden zal willen aanvaarden.

De hier sprekende leden zouden er derhalve voor hebben gevoeld de oorspronkelijk door de Regering voorgestelde redactie te handhaven.

Hoofdstuk 1, Artikel IX

De commissie wenste zich te scharen achter het door de heer Wierenga met betrekking tot artikel 1.9.3.19 ingediende, doch naderhand weer ingetrokken amendement (Bijlagen *Handelingen*-Tweede Kamer, 1965–1966, 8436, stuk nr. 24, sub IV; *Handelingen*-Tweede Kamer, 1968–1969, blz. 189.). De commissie was van oordeel, dat bij de in vergelijking met vroeger betere en meeromvattende regelingen van de Algemene Bijstandswet en van de pensioenwetgeving er in mindere mate dan voorheen behoefte bestaat aan voortzetting van de door de eerste echtgenoot ten behoeve van zijn vroegere wederhelft verschuldigde alimentatie, met name nadat die vroegere wederhelft is hertrouwd.

De commissie had kennis genomen van de mededeling van de Minister, dat aan dit punt in het ontwerp voor het nieuwe echtscheidingsrecht van de Staatscommissie voor de herziening van de Nederlandse burgerlijke wetgeving ook aandacht wordt besteed (*Handelingen*, t.z.p., blz. 158), en kon er zich bij neerleggen, dat deze mededeling van de Minister voor de heer Wierenga aanleiding was het amendement in te trekken. Zij betreurden het daarbij echter, dat de Minister in zijn rede niet had aangegeven, in welke richting de gedachten van bedoelde staatscommissie gingen. Kan de Minister daaromtrent thans wellicht nadere mededelingen doen? Met name was de commissie geïnteresseerd in de vraag, of een nieuwe regeling zodanige beperkingen zou inhouden, dat zou worden voorkomen dat een gescheiden en ten laste van de wederpartij tot alimentatie gerechtigde echtgenoot, ten einde de alimentatie te blijven ontvangen, een „buitenechtelijk huwelijk” zou aangaan, in stede van een nieuw wettig huwelijk te sluiten. Een deel van de commissie vroeg zich af, of na de ontbinding van het eerste huwelijk door echtscheiding aan de echtgenoot een recht op alimentatie behoorde te blijven toegekend na hertrouwen. Dit deel van de commissie was van oordeel, dat noch bij hertrouwen, noch wanneer de echtgenoot in concubinaat, ten laste van de concubin(e) zou gaan leven, een recht op alimentatie ten laste van de vroegere wederhelft zou behoren te blijven bestaan. Een ander deel van de commissie wilde in ieder geval door een genuanceerde wetgeving voorkomen, dat het wegvallen van een recht op alimentatie bij hertrouwen een vermeerdering van het aantal concubinaten ten gevolge zou hebben.

Hoofdstuk 1, Artikel XVI

Met betrekking tot de Titel betreffende de curatele werd vanuit de commissie slechts de vraag gesteld of, nu nergens blijkt dat de artikelen 501 en 502 van het Burgerlijk Wetboek bij invoering van het nieuwe eerste boek voorlopig nog zullen worden gehandhaafd, niet gevreesd moet worden dat in de praktijk moeilijkheden zullen ontstaan, zolang de artikelen 3.2.2 en 3.2.3 van het nieuwe Burgerlijk Wetboek niet zullen

zijn ingevoerd. De commissie zou gaarne antwoord van de Minister op deze vraag ontvangen.

Hoofdstuk 1, Artikel XVII

Een lid van de commissie betreurde het dat het door de heer Wiebenga op artikel 1.17.1.1 ingediende amendement (Bijlagen *Handelingen*, Tweede Kamer, 1965-1966, **8436**, stuk nr. 23; *Handelingen*, Tweede Kamer, blz. 193/194) door deze moest worden ingetrokken, omdat het in de Kamer onvoldoende steun bleek te zullen krijgen. Dit lid achtte het probleem van de ouderlijke onderhoudsverplichting jegens meerderjarige kinderen, met name wanneer deze studeren, een in zijn complicaties zeer nijpend en urgent probleem. Het lid stelde zich voor deze kwestie ter gelegenheid van de openbare beraadslaging omtrent het ontwerp in deze Kamer aan de orde te stellen.

Hoofdstuk 4, Artikel II, sub B

Vanuit de commissie werd met betrekking tot de voorgestelde invoeging van een IIIe titel *a* in het Wetboek van Strafvordering de vraag gesteld of in deze tijd het nog zin had het zgn. „forum privilegiatum” voor ambtenaren van de burgerlijke stand te handhaven. Gaarne vernamen zij hieromtrent het oordeel van de Minister.

Hoofdstuk 5 van het oorspronkelijk regeringsontwerp

Een lid van de commissie zeide het zeer te betreuren, dat de Minister in de discussie omtrent het overgangsrecht aanleiding heeft gevonden op suggestie van de vaste Commissie voor

Justitie uit de Tweede Kamer het voorgestelde hoofdstuk 5 uit het ontwerp te lichten. Dit lid stelde zich voor bij de openbare beraadslaging omtrent het ontwerp in deze Kamer op dit punt terug te komen.

Hoofdstuk 6, Artikel III

In de commissie werd uitvoerig gesproken over de wijze, waarop de artikelen van het nieuwe Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek zouden behoren te worden genummerd. Daarbij werden dezelfde mogelijkheden aan de orde gesteld, welke ook bij de behandeling van het ontwerp door de Tweede Kamer voorwerp van bespreking zijn geweest. Verscheidene leden stelden zich voor bij de openbare beraadslagingen omtrent het ontwerp in deze Kamer nog op het vraagstuk van de nummering terug te komen.

Vastgesteld 13 december 1968.

VAN MEEUWEN (*Voorzitter*)
BRONGERSMA
DELPRAT
DE GAAY FORTMAN
DE GEER VAN OUDEGEIN
VAN WIJK
SNOEK
VAN OMMEREN-AVERINK.